

STRUCTURAL FEATURES OF VOCAL AND PERFORMING DEVELOPMENT OF FUTURE TEACHERS OF MUSICAL ART ON THE VOICE-TRAINING CLASSES

Maievska Anastasiia, PhD student, Borys Grinchenko Kyiv University,
18/2 blv. I. Shamo, 02154 Kyiv, Ukraine, a.maievska@kubg.edu.ua

The article addresses the problem of vocal and performing development of the future teacher of musical art as a complex, important, holistic, and multifaceted process of comprehension and perfection. There has been determined the structure of the vocal and performing development of future teachers of musical art on the voice-training classes, which consists of the interaction of such components: motivational and orientational, cognitive and competence-based, reflective and estimative, and self-creative. The motivational and orientational component expresses interest and enthusiasm of students for vocal and performing activity, an orientation towards the experience of national song traditions and singing self-improvement. The cognitive and competence-based component contains the necessary base of knowledge, abilities and skills in the field of mastering of vocal skills, the ability to assess gained performing experience adequately. This component includes the broad erudition of students in the field of vocal art, a deep understanding and insight of the specifics of the artistic-like language of vocal works. The reflective and estimative component of the vocal and performing development of future teachers of musical art provides that the subjects of musical activity should be inherent the reflective professional and personal qualities adequate to commonly accepted professional values. The self-creative component expresses the individual's ability to the bright artistic and figurative performance of vocal works, the ability to convey the created image to the school audience. There has been concluded that the complex of the above-mentioned components (motivational and orientational, cognitive and competence-based, reflective and estimative, and self-creative) reveals the logic of their interconnection, which reflects the essence of the acquisition by students of the Faculties of Arts of higher educational institutions synthesized professional knowledge, abilities and skills of vocal activity.

Key words: musical art; vocal and performing development; voice-training; structural components.

Стаття надійшла до редакції 23.10.2017

Прийнято до друку 23.11.2017

УДК 373.3:78

Оксана Рахманова

ORCID iD 0000-0002-3356-2611

аспірант, Київський університет імені Бориса Грінченка,
бул. І. Шамо, 18/2, 04053 Київ, Україна,
Newksunya@ukr.net

МУЗИКА І КОЛІР У РОЗВИТКУ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ СИНЕСТЕЗІЙНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті розглядається колір як фізичне явище, здатне викликати певний психоемоційний стан особистості. Особлива увага акцентується на розкритті ідейного задуму художнього або музичного твору за допомогою кольорового ладу. Зроблено висновок, що синестезія в звуці та кольорі виникає неавтоматично на різних рівнях нервової діяльності людини (від інстинкту до інтелектуальних дій), а звук і колір впливають на функції організму. Синестезія визначається зв'язком між вегетативним станом організму, звуковою природою музики і формою вираження синестезії в художньо-творчій діяльності молодших школярів.

Ключові слова: інтеграція; колір; молодші школярі; музика; синестезія; художньо-творча синестезійність.

Вступ. Взаємодія кольору і звуку, музики і живопису існує здавна як в природі, так і в мистецтві. Ще Аристотель писав про те, що кольори в красі і гармонії можуть співвідноситися між собою подібно музичним співзвуччям (Аристотель, 1957). У стародавній Індії існував вид живопису на музичні теми – ваніка, в якій сім звуків гама зіставлялися

з сімома кольорами, а мелодія з певною графічною формою. Намагаючись зробити музику видимою, абат Капель у XVIII ст. створив так званий «кольоровий клавесин».

У другій половині XIX ст. проблема синтезу зорового і слухового сприйняття зацікавила психологів, які вивчали явище кольорового слуху в му-

зикантів. Увагу привернув феномен «кольорового бачення» музичних звуків, тональностей, тембрів і слів. У експериментальній психології це явище назвали синопсією або синестезією.

Ідея синестезії отримала розвиток в дослідженнях Б. Галєєва, Л. Беляєвої, Е. Болотової, Е. Лупенко, А. Томашевої. Зокрема, розроблена психотехніка розвитку музичного слуху М. Карасьової, методика синестезійного музично-естетичного виховання Н. Коляденко, методика кольорово-музичного сприйняття В. Богданової, у якій синестезія розглядається як здатність співвіднесення емоційного змісту музики з емоційною виразністю кольору, як однієї з найважливіших його характеристик (Рапацевич, 2005, с. 684). Отже, синестезія – особливий стан психіки, що відповідає вібраціям музики, чим більше відповідності, тим вище її прояв. Синестезія – не просто метафора, а міжчуттєва асоціація, уявлення світу у вигляді вражень, подразнень, потягів, кольорових образів.

На думку П. Янишина, вибір кольору дитини залежить від емоційного стану. Під час слухання музики все в людині змінюється: емоції, гормональна система, тонус м'язів, дихання та ін. Учень вібрує всім своїм організмом відповідно до характеру музичного твору. На наш погляд, якщо під час прослуховування музичного твору, школяра попросити вибрати колір, то найімовірніше, буде присутній зв'язок між вибраним кольором і емоційним станом учня (Янишин, 2002, с. 47–53).

У ХІХ ст. вченим М. Люшером було доведено, що емоційний стан, риси характеру, особливості темпераменту, культурний рівень залежить від індивідуальних особливостей і емоційного розвитку індивіда. Для вивчення характеру та емоційних станів людини М. Люшер і Х. Фріллінг в середині минулого століття винайшли кольорові тести. Вони засновані на таких спостереженнях: при затримці погляду на декілька хвилин, людина може відчутти не тільки зміну свого самопочуття і настрою, температуру тіла, частоту дихання і ритміку серця, але й різку реакцію на один і той самий колір. Спираючись на ці спостереження, М. Люшер створює кольоровий метод діагностики стану особистості, так званий «тест Люшера». Двадцять три кольори були обрані ним із 4500, а критерієм відбору стала максимальна наближеність до природних кольорів. Дуже важливо, що цей тест починає виявляти проблеми з 6–7 річного віку, при цьому молодші школярі вибирають найбільш приємні та неприємні кольори із запропонованих (Томашева, 2006, с. 125–138).

Проблемою сприйняття кольору молодшими школярами займалися такі відомі педагоги і психологи, як Л. Венгер, З. Істоміна, В. Мухіна, Н. Сакуліна, А. Фонарьов та інші. Після численних досліджень вони прийшли до спільного висновку: використання на заняттях образотворчого та му-

зичного мистецтва кольорових і «сенсорних еталонів» має величезне значення не тільки для розвитку кольорово-музичної синестезії, але і для формування абстрактно-образного мислення, сприйняття, уявлення, фантазії, розвитку художньо-творчих здібностей особистості.

Форма прояву синестезії в звуці-кольорі визначається зв'язком свідомого і несвідомого, інакше кажучи, зв'язком між характером звучання музики, продуктами творчої діяльності молодших школярів (малюнки під музику, розповіді про неї) та їх біофізичним, енергетичним станом. Таким чином, зв'язок «звук – колір – стан» виражається в інтермодальних асоціаціях і є основою образного ладу художніх творів (Зеленина, 2010, с. 87).

Мета статті – дослідити особливості впливу кольору та музики на розвиток художньо-творчої синестезійності молодших школярів. Для досягнення мети поставлені такі завдання: за допомогою теоретичних методів дослідження проаналізувати наукову літературу з окресленої проблеми; розкрити взаємодію музики та кольору на емоційну сферу особистості; визначити форми взаємодії кольору та звуку у розвитку художньо-творчої синестезійності молодших школярів.

Міжчуттєві асоціації молодших школярів та форми їх вираження. Упродовж ХХ ст. багатьох дослідників цікавить характер і різновиди інтермодальних асоціацій. При сприйнятті мистецтва у людини виникають метафори чуттєвого сприйняття, які об'єднують різні сенсорні системи. На сучасному етапі педагогічної науки синестезійна парадигма поступово входить у науковий апарат і проявляє себе в естетичному аспекті даної науки. На думку Б. Галєєва, синестезійність включає в себе: а) поетичні стежки і стилістичні фігури, пов'язані з міжчуттєвими асоціаціями; б) кольорові і просторові образи, що викликає музика; в) взаємодію між мистецтвами (Галєєв, 1991, с. 36–37).

Проблема міжпредметних зв'язків і взаємозв'язку мистецтв розглядається як невід'ємна частина процесу залучення молодших школярів до мистецтва. Взаємозв'язок музичного та образотворчого мистецтва визначається як «організація цілеспрямованого сприйняття і діяльності учнів, у процесі якої пластичні і музичні образи взаємодіють у свідомості дітей, зіставляються, утворюють асоціації, зливаються у нові відтінки естетичних відчуттів» (Ленский, 1981, с. 3–28).

Використання взаємодії різних видів мистецтв цікавить психологів, педагогів, музикантів. Відомий педагог-піаніст В. Ражніков, займаючись проблемою розвитку творчої уяви учнів дитячих музичних шкіл, пропонує стимулювати виникнення у них узагальненого образу за допомогою різних прийомів – намалювати враження від п'єси, підібрати репродукції картин до відповідної музики, використати поезію. Ним розроблена концепція «Школа настрою», заснована на тому, що виховання молод-

ших школярів має будуватися з метою розвитку емоційного–естетичної свідомості, так як «до нотної музики в історії людського художнього досвіду був настрої, універсальна емоція... Емоція засвоюється в художньо–творчій діяльності (руху від кольорових плям, від звукових кластерів)» (Ражніков, 1993, с. 29–33). Це принципово новий підхід у порівнянні з традиційними поглядами на взаємодію мистецтв в основі пошуку образних аналогій або тематичних зіставлень.

Музика і колір – це дві мови, які мають загальний план змісту – емоційні реакції. У якості видів діяльності вони можуть доповнювати один одного як два взаємозалежних елементи механізму «сприйняття–відтворення» в естетичній діяльності молодших школярів. Реалізація цього механізму буде служити засобом підвищення ефективності процесу естетичного розвитку, тому що є способом активізації і поглиблення емоційно–оцінного ставлення молодших школярів до музики і кольору. Звук і музика об'єднані хвильовою природою, психічними і фізичними реакціями, впливають на сенсорні якості людського тіла, цим виправдані «метафоричні», «абстрактні» зв'язки між ними (Лук'янець, 2006, с. 62–64).

Обидва явища асоціюються один з одним: колір зі звуком і звук з кольором на емоційному, фізіологічному, психічному і розумовому рівнях.

Кольоровомузичне сприйняття розглядається як здатність співвіднесення емоційного змісту музики з емоційною виразністю кольору, що виявляється в специфічній художній діяльності, у якій на основі будь–яких компонентів естетичної свідомості (естетичних емоцій, інтересу, смаку, ідеальних уявлень про красу) здійснюється розвиток емоційно–ціннісного відношення молодших школярів до творів мистецтва як основи художньої культури. Сигнали, що виходять від різних органів почуттів, змішуються, синтезуються, утворюючи нові, більш яскраві та змістовні образи. Людина не тільки чує звуки, але і бачить, розрізняє їх колір. Найбільш часто зустрічаються зорово–слухові синестезії, коли при дії звукових подразників у суб'єкта виникають зорові образи, так званий «кольоровий слух» (фотізм), і звукові асоціації «звучний колір» при сприйнятті кольору (фонізм). Саме ці специфічні асоціації і є основою кольорово–музичної синестезії, що є яскравим прикладом асоціації за подібністю, яка виникає як за зовнішніми ознаками (звук, колір), так і за змістовними (схожість емоційних впливів) і є, на думку професора Б. Галеева, основним типом, що зустрічається в мистецтві асоціацій. Наявність цієї здатності пов'язують з можливістю індивіда «бачити» пластику мелодії, «колорит» тональності і здатність «чути» звучання кольорів (Галеев, 1991, с. 37–40).

У сучасному індустріальному суспільстві молодші школярі – єдина соціально–вікова група, яка виражає себе виключно через усну творчість, ма-

люнок, пластичне інтонування. Можливість кольорового самовираження у процесі слухання музики дозволяє дітям увійти в контакт з власним тілом, пережити сильні емоції. Для позначення подібного стану був введений термін «кольоровозвукової рефлексії» – особливе зосередження, що виникає у процесі малювання музики, і фіксується зовні як поведінкова реакція на єдність і взаємовплив музики і кольору (Gunnar Ásgeirsson, Nordfang, Alrik Sørensen, 2015, p. 89–93). Характеризується такими показниками, як уважне слухання і концентрація на кольорі, уповільнена діяльність, задумливість, слабка реакція на сторонні подразники. Зіткнення молодших школярів з творами мистецтва, що представляють значну духовну цінність, поглиблене проникнення в атмосферу прекрасних звуків і можливість висловити свої відчуття за допомогою кольору, залишає глибокий слід і збагачує душу емоційними і естетичними переживаннями. Дана діяльність несе в собі ігровий початок, одночасно виступаючи творчістю.

Отже, можна сказати, що основним посередником у виникненні кольорових відчуттів при прослуховуванні музичних творів виступає емоція. Чому саме емоція? Емоція є сполучною ланкою в освіті кольорових асоціацій молодших школярів під час прослуховуванні певної за ритмом і темпом, характером музики. Наприклад, при завданні намалювати галявину влітку і прослуховуванні веселої музики з треллю солов'я, діти вибрали жовті (теплий, ніжний, легкий, невгамовний) і зелені (натуральний колір, що співвідноситься з поняттям «природний») кольори, але при цьому ж завданні намалювати галявину влітку і, прослухавши сумну, з шумом дощу музику, школярі відразу ж додавали синій (холодний, спокійний, солодкий, тихий), що асоціюється з кольором води, (учні використовують його при передачі дощу, сліз, і т. д.) і коричневий колір (земляний, натуральний, комфортний). Виконуючи завдання вчителя послухати музику і намалювати тільки однією фарбою святковий день: в першому випадку, при прослуховуванні веселої, завзятої музики, діти вибрали червону фарбу (теплий, енергійний, радісний, солодкий), частина учнів додала до червоного кольору ще і жовтий; у другому випадку, при прослуховуванні різкої, сумної музики, молодші школярі вибрали чорний (важкий, глухий) і фіолетовий (свавільний, незнайомий, загадковий) кольори. Зауважимо, що молодші школярів вибирали кольори не замислюючись, на підсвідомому рівні, в основному базуючись на тих емоціях, які виникли у результаті прослуховування певного музичного твору.

Тож, можна зробити висновок, що кольоровий слух (сінопсія) – явище синестезійності, що характеризується здатністю пов'язувати воедино два почуття – зір та слух і передавати асоціації, що виникають під час прослуховування музичного твору за допомогою кольору або кольорової гами. Слу-

хова синестезія – це здатність на емоційному рівні «чути» звуки, спостерігаючи за навколишнім світом та передавати своє бачення через колір.

Взаємодія музики та кольору на уроках музичного мистецтва здійснюється у двох формах:

1. поєднання сприйняття творів музичного та образотворчого мистецтва на основі спільності образів героїв, настрою, стилю та жанру творів;

2. художньо–творча діяльність молодших школярів, учні «малюють музику».

Синестезійність в художньо-творчій діяльності молодших школярів. Заняття включають в себе слухання музики, віршів і художньої прози, перегляду відео, різноманітних видів дитячої художньої творчості: музичний рух, малювання, аплікацію, ліплення «за мотивами» прослуханих музичних творів. Очікуваний результат: через свої малюнки учні можуть висловлювати не тільки настрої, але і виразні засоби музики: тембр, ритм, мелодію. У молодших школярів відбувається розвиток і вдосконалення мови, образного мислення, уяви, сміливість та швидкість у прийнятті поставленого завдання чи проблеми. Відбувається стабілізація емоційного фону дитини, його психоемоційний розвиток.

На заняттях, де слухання музики поєднується зі сприйняттям творів образотворчого мистецтва, відбувається така послідовність: учні спочатку слухають класичну музику або фрагмент опери (балету), після прослуховування і елементарного аналізу музики вони розглядають картину (слайд, або відеоряд). Повторне прослуховування може поєднуватися з одночасним переглядом творів образотворчого мистецтва. Заняття кольоромузичної синестезії повинні бути послідовними, для досягнення найбільшого результату: перегляд наочного посібника (кольоровомузичний фільм, ілюстрація, картина тощо). Слухання музики – музична п'єса, уривок з опери або балету, яку діти вже попередньо слухали і аналізували на занятті з музичного мистецтва; після перегляду і прослуховування учні діляться своїми враженнями. Під час повторного прослуховування музичного твору – молодші школярі малюють музику. Можна запропонувати спільне малювання на великому аркуші, слухання кількох коротких уривків і т. д. Важливо, щоб музичний твір тихо і ненав'язливо звучав протягом усього часу малювання. Це звучання допомагає учням повніше висловити на аркуші паперу свої асоціації, хвилювання, мрії. Музика в цьому випадку виступає в ролі емоційного «підживлення». Не треба боятися, що звучання музики буде заважати дітям. Учні втілюють в своїх малюнках не тільки настрої музики, її загальний емоційний колорит, а й особливості тембру, ритму, висловлюють ще й свої переживання, своє внутрішнє «Я».

Для оптимального сприйняття і засвоєння музичних засобів виразності в системі творчих завдань важлива установка на виявлення взаємозв'язку між конкретним художнім способом мислення й засо-

бами його втілення. Існує безліч типів творчих завдань, наприклад:

- переведення образу з одного художнього ряду в інший;
- створення умінь дивитися і бачити, слухати і чути;
- побудова завдань від часткового до загального.

У першому варіанті цікаві завдання на переведення образів засобами живопису (кольоровим та графічним моделюванням) або словесним малюванням загального настрою творів, тих чи інших рис характеру персонажа. Мета таких завдань – звернути увагу молодших школярів на зв'язок засобів музичної виразності, художнього рішення з характером музичного образу.

Графічне, кольорове моделювання відповідає специфіці музики як виду мистецтва і особливостям сприйняття молодших школярів. Вибір кольору, загальна графічна композиція здійснюється відповідно до характеру музичного образу, емоційних переживань. Особливо показовими моментами є: ведення ліній, що відображають регістр, напрям мелодійного руху, динаміки, ритмічної пульсації. Об'єктами словесного малювання є описи природи, зовнішнього вигляду персонажа у програмних музичних творах.

Другий варіант творчих завдань важливий для формування асоціативного мислення, оволодіння навичками порівняльного аналізу за допомогою міркування. Наприклад: На що схожа ця хмара? (Гілка, звук, музичний мотив, тощо). Цікаво зробити опис конкретних явищ навколишнього світу (голос звірів, спів птахів, шелест листя) з тим, щоб учні вгадали, про що йде мова. Тут доречна гра «Що на що схоже?». Всі ці завдання сприяють розвитку бачення, слухання і вміння помічати виразні властивості предметів і явищ.

У коло творчих завдань, що відносяться до третьої групи, входять такі завдання, які допомогли б молодшим школярам, відштовхуючись від конкретного аспекту теми, зрозуміти художню цілісність. Наприклад, осмислити роль художніх деталей на прикладі ефекту, який виникає від перестановки слів, звуків, фарб, що призводять до зміни цілісного образу, або уявити поведінку героя і його музичний портрет у змінених обставинах.

Наступний блок творчих завдань навчить молодших школярів візуалізувати музично–емоційні відчуття. Технологія даної візуалізації передбачає три різних прийоми:

- учні із закритими очима слухають музику та представляють собі все, що закладено в музичному творі у вигляді зорових картин;
- молодші школярі намагаються передати кольором (фарбами, олівцями) свої відчуття, що виникають під час прослуховування музики, не намагаючись відобразити сюжет;

• школярі малюють у тому темпоритмі, в якому звучить музика, намагаючись передати кольором всі рухи музичного твору. Таку форму творчого малювання називають «динамічним живописом».

Учитель музичного мистецтва по закінченні малювання має запитати, які саме емоції молодші школярі хотіли передати через колір. Розповідь учнів є важливою частиною візуалізації. На перших етапах учні не вміють виражати свої емоції і тому вербально доповнюють те, що хотіли виразити в малюнку. Тому опитування дітей є своєрідною діагностикою, що виявляє візуальні та вербальні переваги молодших школярів під час прослуховування музичного твору.

Висновки. Таким чином, художньо-творча синестезійність є здатністю співвідносити образи різних модальностей сприйняття (слухові, зорові, дотикові та ін.) і утворювати ціннісні художні асоціації – «базові елементи» нових художніх об'єктів. Залучення молодших

школярів до шедеврів класичної музики і живопису, нетрадиційна форма проведення занять сприяє формуванню в учнів естетичних емоцій, інтересу, смаку, ідеальних уявлень про красу і становлення емоційно-ціннісного ставлення до творів мистецтва як основи художньої культури. Отже, шляхом поєднання малювання, словесних вправ та музики, міжчуттєві синтези звуку і кольору мають довільний характер і яскравіше проявляються. Звук і колір породжують вібрацію та формують невербальний інтелект, почуття та емоції, а слово активізує підсвідомість, яка в інтегральній властивості розвиває художньо-творчу синестезійність молодших школярів.

У перспективі науково-практичних розвідок вважаємо актуальним подальше дослідження зв'язків музичного мистецтва з іншими видами мистецтв і розробка інтегрованих технологій використання художньо-творчої синестезійності у загальноосвітній школі.

Література

- Аристотель. Поэтика. М.: Лабиринт, 2000. 342 с.
- Галеев, Б. М. Синестезия и музыкальное пространство. *Музыка – культура – человек: сборник*. Вып. 2. Свердловск: УрГУ, 1991. С. 36–43.
- Зеленина Е. О. Синестезия как проблема педагогики музыкального воспитания и образования: развитие слухо-зрительных интермодальных ассоциаций. С.–Петербург: Астерион, 2010. 174 с.
- Ленский Г. С. Изобразительное искусство в системе начального образования. Вопросы художественного развития школьников на занятиях изобразительным искусством. Москва: АПН СССР, 1981. 328 с.
- Лукьянец Н. Г. Интеграция цвета и музыки в цветомузыку, её восприятие. Москва: КИЭУ, 2006. 269 с.
- Рапацевич Е. С. Педагогика: Большая современная энциклопедия. Минск: «Современное слово», 2005. 720 с.
- Ражников В. Г. Школа настроения – методика развития художественного сознания детей. Москва, 1993. 135 с.
- Томашева А. А. Развитие синестезии у детей в учебном процессе музыкальной школы. Ценностно-смысловые ориентации и стратегии управления развития образовательных учреждений: материалы всерос. науч.-практ. конф. «Четвёртые Чередовские чтения», 29 октября 2006 г. Омск: ОмГПУ, 2006. 118–147 с.
- Янышин П. В. Эмоциональный цвет. Эмоциональный компонент в психологической структуре цвета. Самара: СамГПУ, 1996. 218 с.
- Ásgeirsson A. G., Nordfang M., Alrik Sørensen T. Components of Attention in Grapheme–Color Synesthesia: A Modeling Approach. *PLoS ONE. Science*. 2015. 10(8). P. 179. doi: 10.1371/journal.pone.0134456.

References

- Aristotel (1957). *Poetika [Poetics]*. Moscow, Russia: Labirint (rus).
- Galeev, B. M. (1991). Sinestezia i muzykalnoe prostranstvo [Synesthesia and music space]. *Muzыka – kultura – chelovek: sbornyk*. Vup 2. Sverdlovsk, Russia: USU, 36–43 (rus).
- Zelenina, E. O. (2010). *Sinestezia kak problema pedagogiki muzykalnogo vospitaniia i obrazovaniia: razvitie sluko-zritelnykh intermodalnykh assotsiatsyi [Synesthesia as a problem of pedagogy of musical and general education: development of auditory and visual intermodal associations]*. Saint Petersburg, Russia: Asterion (rus).
- Lenskii, G. S. (1981). *Izobrazitelnoe iskusstvo v sisteme nachalnogo obrazovaniia. Voprosy hudozhestvennogo razvitiia shkolnikov na zanyatiakh izobrazitelnyim iskusstvom [Fine art in the system of primary education. Issues of artistic development of school students in the classes of fine art]*. Moscow, Russia: APN USSR (rus).
- Lukianets, N. G. (2006). *Integratsiia tsveta i muzyki v tsvetomuzыku, ee vospriiatie [Integration of colour and music into colour music, its perception]*. Moscow, Russia: KEEU (rus).
- Rapatsevich, E. S. (Ed.) (2005) *Pedagogika: Bolshaia sovremennaia entsiklopediia [Pedagogy: The Great Contemporary Encyclopedia]*. Minsk, Belarus: «Sovremennoe slovo» (rus).
- Razhnikov, V. G. (1993). *Shkola nastroeniia – metodika razvitiia hudozhestvennogo soznaniia detei [School of mood as a methodology for developing the artistic consciousness of children]*. Moscow, Russia (rus).

- Tomasheva, A. A. (2006). *Razvitie sinestezii u detei v uchebnom protsesse muzyikalnoi shkoly [The development of synesthesia in children in the educational process of music school]*. Value-based and sense-bearing attitudes and strategies for the development of educational institutions: materials of the All-Russian Scientific and Practical Conference «Fourth Cheredov Readings», 29th of October. Omsk, Russia: OGPU. Vol. 2, 118–147 (rus).
- Yanyshin, P. V. (1996). *Emotsionalnyi tsvet. Emotsionalnyi komponent v psihologicheskoi strukture tsveta [Emotional colour. Emotional component in the psychological structure of colour]*. Samara, Russia: SSUE (rus).
- Ásgeirsson A. G., Nordfang M., Alrik Sørensen T. (2015). Components of Attention in Grapheme–Color Synesthesia: A Modeling Approach. *PLoS ONE. Science*, 10(8), P. 179. doi: 10.1371/journal.pone.0134456 (eng).

МУЗЫКА И ЦВЕТ В РАЗВИТИИ ХУДОЖЕСТВЕННО-ТВОРЧЕСКОЙ СИНЕСТЕЗИЙНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

Рахманова Оксана, аспирант, Киевский университет имени Бориса Гринченко,
бул. И. Шамо, 18/2, 04053 Киев, Украина, Newksunya@ukr.net

В статье рассматривается цвет как физическое явление, способное вызвать определенное психоэмоциональное состояние личности. Особое внимание акцентируется на раскрытии идейного замысла художественного или музыкального произведения с помощью цветного строя. Сделан вывод, что синестезия в звуке и цвете возникает неслучайно на разных уровнях нервной деятельности человека (от инстинкта к интеллектуальным действиям), а звук и цвет влияют на функции организма. Синестезия определяется связью между вегетативным состоянием организма, звуковой природой музыки и формой выражения синестезии в художественно-творческой деятельности младших школьников.

Ключевые слова: интеграция; младшие школьники; музыка; синестезия; художественно-творческая синестезийность; цвет.

MUSIC AND COLOR IN THE DEVELOPMENT OF ARTISTIC AND CREATIVE SYNAESTHETIC PERCEPTION OF YOUNGER SCHOOL STUDENT

Rakhmanova Oksana, Ph.D student, Borys Grinchenko Kyiv University,
18/2 blv.I. Shamo, 04053 Kyiv, Ukraine, Newksunya@ukr.net

Color is considered as a physical phenomenon, which can cause a certain psychoemotional state of individual. Particular attention is paid to revealing the ideological conception of the artistic or musical work with the help of a color order. It is concluded that synesthesia in sound and color occurs unintentionally at different levels of human nervous activity (from instinct to intellectual actions), and sound and color affect the functions of the organism. Synesthesia is determined as the connection between the vegetative state of the organism, the sound nature of music and the expression form of synesthesia in the artistic and creative activity of younger school students. The interaction of music and color at the lessons of musical art is carried out in two forms: 1) combination of perception of musical and fine art works on the basis of commonness of heroes images, mood, style and genre of these works; 2) artistic and creative activity of children, children «draw music». The possibility of color self-expression in the process of listening to music allows younger school students to get in touch with their own body, experience strong emotions. In order to indicate this state the term «color and sound self-reflection» was introduced – a special concentration that arises in the process of drawing music, and is fixed from the outside as a behavioral reaction to the unity and mutual influence of music and color. An important creative process is the color and music perception. It is considered as the ability to correlate the emotional content of music with the emotional expressiveness of color. This correlation is manifested in a specific artistic activity, in which, based on any components of the aesthetic consciousness (aesthetic emotions, interest, sense of taste, ideal conceptions of beauty), the formation of the emotional and value-based attitude of younger school students to the works of art as the basis of artistic culture is carried out.

Key words: artistic and creative synesthetic perception; color; integration; music; synesthesia; younger school students.

Стаття надійшла до редакції 28.10.2017

Прийнято до друку 23.11.2017